

Компетентностний підхід у професійній підготовці фахівців-аграрників.

Колесніков М.О., доцент, к.с.г.н.

У статті розглянуто систему компетенцій як інтегровану здатність застосовувати знання та вміння. Наведені особливості компетентностного підходу в підготовці фахівців в вищій школі.

Модернізація вищої освіти в Україні, зокрема, гармонізація вищої аграрної освіти відповідно до основних положень Болонської декларації, зумовлюють забезпечення відповідності та можливості академічного визнання кваліфікацій і компетенцій на європейському та міжнародному рівнях [1].

Довгий час педагогічна наука приймала парадигму результатів навчання так званих “ЗУНов” (знань, умінь і навичок) студента. Знання й уміння не можуть виступати як самоціль навчання тому, що є тільки інструментами здійснення професійної діяльності. Якщо результатом освіти виступає діяльність, логічно розробити таку модель підготовки фахівця, яка б з мінімальними відхиленнями відображала її структуру. Такою моделлю сьогодні виступає система так званих компетенцій. Компетентностний підхід відповідає вимогам модернізації європейської освіти в рамках Болонської декларації [2].

За визначенням Фруміна І., компетентностний підхід – це спроба дати відповідь на запитання, чому і як навчати. В освіті компетентностний підхід реалізується як: ключові компетентності; загальні предметні вміння; прикладні предметні вміння; життєві навички [3].

Отже, компетенції – це інтегрована цілісність знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну діяльність, це здібність людини здійснювати практичну діяльність.

На основі досвіду більше 100 університетів з 16 країн – учасниць Болонського процесу відібрано 30 загальних компетенцій з трьох категорій: інструментальні, міжособистісні і системні. Вони класифіковані з точки зору значення навичок для професії і рівня опанування після закінчення програми.

Інструментальні – такі, що включають когнітивні здібності (здатність

розуміти і використовувати ідеї та міркування, методологічні здібності, здатність розуміти і керувати оточенням, організувати робочий час, вибудувати стратегію навчання, приймати рішення і вирішувати проблеми); технологічні уміння (уміння, пов'язані з використанням техніки, комп'ютерні навички та здібності інформаційного управління); комунікативні компетенції.

Міжособистісні – індивідуальні здібності, пов'язані з умінням виражати почуття і формувати стосунки, з критичним осмисленням і здатністю до самокритики, а також соціальні навички, пов'язані з процесами соціальної взаємодії і співпраці, умінням працювати в групах.

Системні – поєднання розуміння, відношення та знання, що дозволять сприймати співвідношення частин цілого одна з одною та оцінювати місце кожного з компонентів у системі, здатність планувати зміни з метою удосконалення системи та конструювати нові системи [1, с.155].

Схематично формулу компетентності можна представити на рис. 1.

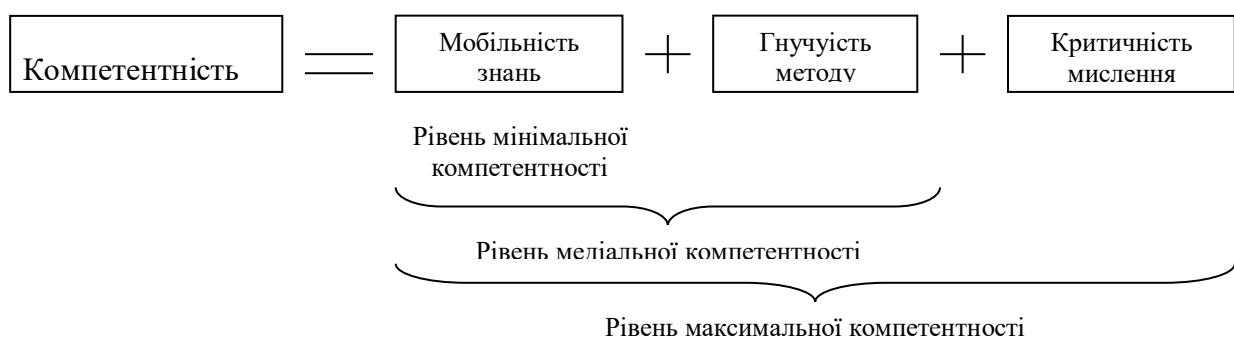

Рис. 1. Формула компетентності

Як видно з рис.1, компетентність може бути різного рівня. Мінімальний рівень професійної компетентності характеризується переважно інформаційним компонентом - мобільністю знань (елементи ідентифікації, розпізнавання, відображення, розуміння, перетворення, компонування інформації); медіальний - доповнюється гнучкістю методу (елементи застосування, переносу знань і способів дій, аналізу й синтезу в дослідницькій діяльності); максимальний - нарівні з мобільністю знань і гнучкістю методу передбачає наявність критичного мислення (елементи оцінювання інформації, уміння знаходити й виправляти

помилки, елементи самоконтролю й т.д.).

За визначенням експертів країн європейського союзу, поняття “компетентність” слід розглядати як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах так само, як і в професійних ситуаціях [4]. тому виділяють професійні й загальні для всіх фахівців (ключові) компетенції (рис. 2).

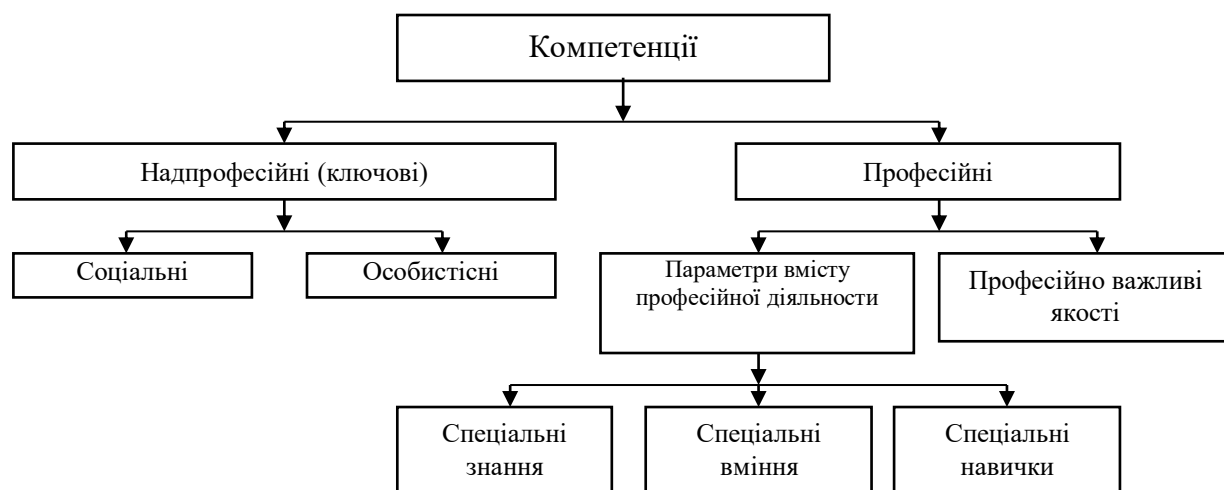

Рис.2. Схема компетенцій фахівця

Таким чином, професійна компетентність є інтегрованим, комплексним явищем і поєднує знання, уміння та навички, здатності особистості, показники загальної культури, вміння виконувати професійні обов’язки. Тобто, професійна компетентність - це результат професійної підготовки фахівця.

Дані опитувань показують, що на даний час в Україні не задоволені своєю практичною підготовкою 47% випускників аграрних ВНЗ III–IV рівнів акредитації і абсолютно недостатньою вважають 6%, Серед випускників ВНЗ III–IV рівнів акредитації 42% вважають, що їх знання недостатні для майбутньої роботи за фахом.

Річний досвід впровадження КМСОНП в ТДАТА дозволяє зробити певні висновки. Нова процедура організації навчального процесу й контролю результатів навчальної діяльності студентів вимагає серйозної підготовчої роботи на різних структурних рівнях навчального закладу.

Для комплексної оцінки компетентності майбутніх фахівців необхідно

використовувати об'єктивний тестовий контроль. На жаль, сьогодні частина тестів, які використовують викладачі академії у своїй повсякденній роботі, самостійно ними розроблені, не проходять необхідної процедури перевірки й коректування, а тому залишаються “кустарним педагогічним продуктом невизначеної якості”.

Сьогодні при організації навчального процесу в академії перевагу слід надавати консультативній роботі викладача і самостійній роботі студента. Принцип "студент тим більше знатиме, чим триваліші будуть лекції" себе вже давно не виправдовує. За таких умов викладач повинен стати каталізатором навчання, генератором ідей, забезпечити професійну самореалізацію особистості і формування її кваліфікаційного рівня. Знання можна запропонувати, а оволодівати ними людина безумовно повинна сама.

Викладачам, у контексті формування компетенцій, доведеться точніше сформулювати вимоги до знань по учбовим дисциплінам, методично і технічно забезпечити велику самостійність студентів, постійно контролювати їх роботу, освоїти способи концентрованого викладу матеріалу, регулярно проводити індивідуальні консультації. Тобто акцент у викладацькому навантаженні зміститься в методичну сторону. Нормою має стати систематичне оновлення змісту навчання, методик і матеріалів (дидактичних, інформаційних, для моніторингу). Словом, викладач постає перед необхідністю постійного самовдосконалення і самонавчання.

Перехід на КМСОНП вимагає поступових зважених трансформацій у методології навчання, у процесі оцінювання результатів навчальної діяльності й т.д. Компетентностний підхід, в даному контексті, дозволяє замінити стару модель навчання, коли студент отримує кваліфікаційну підготовку, яка вже певною мірою базується на застарілих знаннях при інтенсивному розвитку суспільства. Дана модель завжди буде недостатня для забезпечення професійної компетенції протягом кар'єри. Таким чином, компетентностний підхід формує у студента здатність до уміння самостійно оцінювати інформацію, організувати та планувати діяльність пов'язану із професійними обов'язками.

Тобто, навчальна діяльність повинна озброїти студента не тільки певною сумою знань, але й сформувати комплекс компетенцій. Інакше кажучи, сформувати загальну здатність студента до професійної праці й життєдіяльності, яка базується на знаннях, досвіді, цінностях, здатностях, придбаних під час навчання.

Список літератури

1. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців (затверджено наказом МОН України від 23.01.04 № 48).
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан., 2004. – 384 с.
3. Фрумин И. Компетентносный подход как естественный этап обновления содержания образования. - <http://www.eurekanet.ru>.
4. Кузьминов Я. И., Любимов Л. Л., Ларионова М. В. Европейский опыт формирования общего понимания содержания квалификаций и структур степеней. Компетентностный подход. – <http://depart.ed.gov.ru/ministry/struk/depart/standart/work/bolon/evro.doc>, 16.04.2004 р.

Рецензія

на статтю доцента кафедри загального землеробства Колеснікова М.О.
«Компетентностний підхід у професійній підготовці фахівців-аграрників».

Компетенції сприймаються педагогами як інтегрована цілісність знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну діяльність, це здібність людини здійснювати практичну діяльність. Особливе значення у підготовці фахівців-аграрників набувають професійні компетенції. Перехід до нової моделі освіти за вимогами Болонської декларації, потребує перегляду дидактичного інструментарію викладачів і всебічне використання компетентностного підходу у формуванні професійних навичок випускників ВНЗ. Тому тема піднята в статті є актуальною і потребує детальної проробки на практиці.

Автором наведено класифікації компетенцій, їх структуру та формулу, показана роль професійних компетенцій в системі. Наведено статистичні дані соціальних опитувань, щодо достатності професійної підготовки випускників ВНЗ.

Стаття ілюстрована двома рисунками, наведено список літературних посилань.

З огляду на актуальність та відповідність вимогам дана стаття може бути рекомендованою до друку.

Доцент кафедри
загального землеробства

Зайцев В.Г.